

Posudok oponenta

na habilitačnú prácu „Výsledky konsolidačných reforiem sídelnej štruktúry európskych štátov v kontexte úspor z rozsahu a kvality miestnej demokracie“, ktorej autorom je PhDr. Richard Brix, PhD.

Východiskovým predpokladom vedeckého charakteru každej monografickej práce je aktuálnosť problematiky, ktorá je jej obsahom, originálna, prípadne netradičná, spôsob jej spracovania, ako aj argumentačne zdôvodnené návrhy možných riešení tých problémov, ktoré autor považuje za prioritné z pohľadu daného vedného odboru, ale aj požiadaviek spoločenskej praxe. V naznačenom zmysle možno pozitívne hodnotiť počin habilitanta predložiť monografické spracovanie danej tematiky, ktoré má v sebe nielen požiadavku aktuálnosti, ale aj potrebný stupeň originality prejavujúci sa v metodologickom prístupe i obsahovom zvládnutí zvolenej témy.

Habilitant si stanovil ako hlavný cieľ práce, priniesť zjednocujúci pohľad na európske konsolidačné reformy sídelnej štruktúry z pohľadu prítomnosti dôkazov úspor z rozsahu a dopadov na kvalitu lokálnej demokracie. K dosiahnutiu tohto cieľa si autor zároveň určil šesť parciálnych cieľov, ktorých naplnenie vnímal ako postupné kroky smerujúce k splneniu hlavného cieľa.

V práci je uplatnená metóda meta-syntézy, ktorá v prvej fáze predstavuje analýzu vybraných parciálnych výstupov štúdií publikovaných k danej problematike, a v ďalšej fáze ide o spojenie výstupov a syntézu poznatkov. Výskumným zámerom podľa habilitanta je preukázať, do akej miery sú prítomné vo vedeckej literatúre dôkazy, ktoré by opodstatňovali realizáciu reforiem sídelnej štruktúry v podobe ekonomických úspor z rozsahu a zároveň predpokladaných negatívnych vplyvov na kvalitu lokálnej demokracie.

Pre zaradenie určitej štúdie do výskumnej vzorky autor stanovil formálne i obsahové náležitosti. Z formálneho hľadiska musí ísť o článok z vedeckého časopisu, monografiu alebo jej súčasť, článok z vedeckého recenzovaného zborníka, prípadne výskumnú správu. Obsahové hľadisko zahŕňa tri faktory - časový (ide o reformy sídelnej štruktúry realizované od druhej polovice 20. storočia), geografický (reformy sídelnej štruktúry realizované v Európe) a jazykový (autor vychádzal z literatúry publikovanej v anglickom jazyku).

Cieľu práce autor prispôbil aj jej štruktúru. Po zhodnotení súčasného stavu spracovávanej problematiky (1. kapitola), charakterizuje reformy sídelnej štruktúry z pohľadu ich podstaty a rôznorodosti (2. kapitola) a následne analyzuje konsolidačné reformy sídelnej štruktúry vo vybraných európskych štátoch (3. kapitola). Vedecké meritum práce predstavujú kapitoly piata a šiesta, v ktorých sú

obsiahnuté výsledky práce a vyhodnotenie výskumných otázok, ku ktorým sa habilitant dopracoval na základe stanoveného cieľa a metodiky práce (4. kapitola). Predmetom habilitantovho záujmu v tretej kapitole sú štyri štáty, ktorých výber je vcelku akceptovateľný, hoci z mojej strany určité rozpaky vzbudzuje zaradenie Gruzínska. Výber dvoch škandinávskych štátov (Dánsko, Švédsko) je pochopiteľný, keďže v súvislosti so zlučovaním obcí v európskom priestore sú tieto dve krajiny, takpovediac, klasikou. Zaradenie Grécka je zaujímavé v tom zmysle, že v tomto štáte sa reforma sídelnej štruktúry, vrátane reformy územnej samosprávy stala súčasťou ozdravného procesu gréckej ekonomiky a hospodárskeho usporiadania štátu. Výber Gruzínska je akceptovateľný, ak ho vnímame ako súčasť bývalého socialistického federatívneho usporiadania štátu (v tomto zmysle predstavuje určitú analógiu s pozíciou Slovenskej republiky). Napriek tomu si myslím, že autor mohol (mal - ?) siahnuť po inom európskom štáte, kde sídelná reforma prebiehala formou spájania obecných kompetencií a následne vytváraní rôznych foriem medziobecnej spolupráce legislatívne upravenej daným štátom. Na druhej strane treba priznať a oceniť, že habilitant pri svojich analýzach siahol prostredníctvom zahraničných autorov aj ku skúsenostiam mnohých ďalších európskych štátov (Nemecko, Taliansko, Nórsko, Island, štáty Beneluxu atď.).

Habilitant pracuje so širokým diapazónom vedeckej a odbornej literatúry, predovšetkým zahraničnej, a na základe získaných poznatkov formuluje vlastné stanoviská a názory k spracováwanej problematike. Svedčí o tom aj protokol originality vykazujúci zhodu 3,35%, čo možno považovať za nepatrné percento vzhľadom na široký okruh literatúry použitej v práci, ale aj všeobecne existujúcej vo vzťahu k tematickému zameraniu predloženého textu.

Výsledky, ku ktorým sa autor dopracoval sa dajú rozdeliť v podstate do dvoch skupín. Do tej prvej možno zaradiť konštatovania dotýkajúce sa všetkých štátov, kde reforma sídelnej štruktúry prebehla:

- v zásadných otázkach reformy sídelnej štruktúry musí existovať súčinnosť (zhoda) koaličných a opozičných síl, ktoré sa budú na realizovaní reformy legislatívne podieľať,
- reforma sídelnej štruktúry nemôže mať len rozmer územný, ale aj (či hlavne) rozmer funkčný, ktorým v najvšeobecnejšej rovine treba rozumieť spokojnosť obyvateľov žijúcich na území, ktoré je súčasťou reforiem. Táto spokojnosť pozostáva z mozaiky rôznych prvkov a súvislostí, akými sú zlepšenie služieb, osobitne sociálnych, zdravotníckych a vzdelávacích, dostatok pracovných príležitostí, profesionálny administratívny aparát, efektívne formy miestnej demokracie a pod.

Druhá skupina záverov práce je podstatne variabilnejšia. Jej východiskom je autorove konštatovanie, podľa ktorého univerzálny spôsob realizovania sídelnej štruktúry neexistuje a preto nájst' prienik medzi ekonomickou efektívnosťou a kvalitou lokálnej demokracie s dobrou dostupnosťou je s veľkou pravdepodobnosťou nedosiahnuteľný, okrem iného preto lebo optimálna veľkosť obce v európskom priestore neexistuje. V súlade s tým odpovede na dve základné výskumné otázky, ktoré si habilitant stanovil sú značne rôznorodé.

Hodnotenie reforiem sa odlišuje nielen podľa typov (modelov) miestnej správy (germánsky, románsky, škandinávsky, stredoeurópsky, baltický, štáty Beneluxu a pod.), ale aj v rámci štátov patriacich do týchto modelov. Postoje obyvateľov, ktorí reformy hodnotia, resp. sa k nim vyjadrujú, sú limitované rôznymi skutočnosťami – vek, dosiahnuté vzdelanie, sociálny stav, pracovné zaradenie, fakt, či ide o obce patriace do centra sídelnej štruktúry alebo sú na jej okraji a pod. Navyiac reforma sídelnej štruktúry je v každom štáte ovplyvnená objektívnymi faktormi, akými sú jeho historické podmienky a tradície, forma štátneho zriadenia, fungovanie politického systému, sociálno-ekonomická základňa, či geografické danosti.

Prínos habilitačnej práce možno sledovať v dvoch rovinách. Tou prvou je oblasť vedeckého bádania. V slovenských podmienkach existuje viacero publikačných výstupov zaoberajúcich sa reformou obecného zriadenia, resp. sídelnou štruktúrou a jej reformou. Všetky majú však skôr parciálny charakter a v tomto duchu predložená monografická práca predstavuje vzácnu (a potrebnú) výnimku svojim komplexným poňatím spracováanej problematiky. Poznatky a závery, ku ktorým habilitant dospel môžu pozitívne ovplyvniť (vo vzťahu k tematickému zameraniu práce) politologické, právne i ekonomické vedy, ale hlavne sú prínosom pre rozvíjanie teórie územnej samosprávy.

Ak budeme vychádzať z premisy, podľa ktorej najlepším pomocníkom praxe je výborná, či aspoň dobrá, teória, potom je zodpovedná aj otázka prínosu posudzovanej práce pre prax. Nerobím si ilúzie o priamej úmere uvádzanej premisy, avšak medzi teóriou a praxou má dôležité miesto legislatíva, a pre ňu obsahuje táto práca celý rad inšpiratívnych myšlienok, či námetov zasluhujúcich si podobu ich formálneho vyjadrenia v právnych predpisoch.

Otázky do diskusie

- 1) Reformu sídelnej štruktúry možno realizovať aj formou medziobecnej spolupráce majúcej legislatívne vymedzenie, vrátane štruktúry spoločných orgánov zainteresovaných obcí. Ako sa pozeráte na túto možnosť reformného procesu, v čom vidíte jeho prednosti, ale aj riziká, či negatíva?

- 2) Jedným z neuralgických bodov v procese zlučovania obcí je vzťah mocenského pôsobenia štátu (štátnej moci) a možnosti využitia foriem miestnej demokracie, osobitne referenda. Ako by ste stanovili limity (podmienky) možného využitia týchto, na prvý pohľad protikladných, tendencií. Skúste aplikovať na podmienky Slovenskej republiky!

Záver

Predložená habilitačná práca spĺňa všetky formálne i obsahové požiadavky kladené na tento druh prác. Na základe uvedeného navrhujem, aby PhDr. Richardovi Brixovi, PhD. bol po jej obhájení, ako aj po splnení ďalších zákonných podmienok, udelený vedecko-pedagogický titul docent vo vednom odbore „politické vedy“ .

Opava, 17.4 2024

prof. JUDr. Igor Palúš, CSc.